

Työryhmämuistio MMM 2003: 22

Kauppanormityöryhmän muistio

Helsinki 2003

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 20.11.2002 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää kasvisten kaupan pitämistä koskevien vaatimusten uudistustarvetta. Sen tuli selvittää kaupan pitämistä koskevien vaatimusten lainsäädäntöpohja ja kartoittaa mahdolliset muutostarpeet, selvittää luonnonmarjojen ja muiden kuin niiden kasvisten, joille on EU:ssa asetettu laatuvaatimukset, kaupan pitämistä koskevien vaatimusten uudistustarve sekä laatia ehdotukset uusiksi tai uudistetuiksi kaupan pitämisen vaatimuksiksi ja tehdä esitys niiden velvoittavuudesta. Työryhmän tuli saattaa työnsä päätökseen 30.11.2003 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi maa- ja metsätalousministeriö määräsi ylitarkastaja Niina Kauhajärven maa- ja metsätalousministeriöstä. Jäseniksi nimitettiin ylitarkastaja Beata Meinander Kasvintuotannon tarkastuskeskuksesta, ylitarkastaja Anna Lemström kauppaa- ja teollisuusministeriöstä, erikoiskonsulentti Tuija Tanska Puutarhaliitto/Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitosta, kehityspäällikkö Terhi Taulavuori Maaseutukeskusten Liitosta, kehityspäällikkö Irmelin Nyman Svenska lantbrukssällskapetens förbundista, toiminnanjohtaja Simo Moisio Arktiset Aromit ry:stä, maanviljelijä Anders Åström Svenska lantbruksproducenternas centralförbundista, puutarha -asiamies Mika Virtanen Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:stä, laatupäällikkö Erkki Rautio Kotimaiset Kasvikset ry:stä ja laatupäällikkö Matti Reijonen Inex Partners Oy:stä. Työryhmän sihteeriksi määrättiin ylitarkastaja Maiju Tuominen maa- ja metsätalousministeriöstä. Tuomisen siirrettyä liikenne- ja viestintäministeriöön sihteerin tehtäviä hoiti ajalla 27.1.-31.7.2003 ylitarkastaja Hanna Brotherus maa- ja metsätalousministeriöstä. Brotheruksen siirrettyä tullilaboratorioon, sihteerin tehtäviä hoiti 18.8.2003 lähtien ylitarkastaja Christina Snellman maa- ja metsätalousministeriöstä.

Työryhmä kokoontui 10 kertaa. Työryhmä pyysi oikeusministeriön lainvalmisteluosastolta lausunnon EY-oikeuden yleisten periaatteiden soveltumisesta luonnonmarjoja ja eräitä kasviksia koskevien laatuvaatimusten sääntelyyn sekä kuuli asiantuntijana lainsäädäntösihteerin Satu Paasilehto oikeusministeriöstä.

Suoritettuaan toimeksiantonsa mukaiset tehtävät työryhmä jättää kunnioittavasti muistionsa maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 2.12.2003

Niina Kauhajärvi

Beata Meinander

Anna Lemström

Tuija Tanska

Terhi Taulavuori

Irmelin Nyman

Simo Moisio

Anders Åström

Mika Virtanen

Erkki Rautio

Matti Reijonen

Christina Snellman

TIIVISTELMÄ

Suurimmalla osalla kasviksia on EU:n asettamat kaupan pitämisen vaatimukset, mutta niiden soveltamisalan ulkopuolelle jää monia Suomessa merkittäviäkin kasviksia. Joillakin tuotteilla on vanhat, maatilahallituksen määräämät laatuvaatimukset ja joillain YK:n Euroopan talouskomission (UN/ECE) laatimat vaatimukset. EU:n tarkastussäädökset koskevat vain niitä tuotteita, joilla on EU:n kaupan pitämisen vaatimukset. Tulli ja Kasvintuotannon tarkastuskeskus noudattavat valvoessaan EU:n lainsäädäntöä, elintarvikeviranomaisten työtä säätelee elintarvikelaki.

Kasvisten kaupan pitämisen sääntelyllä on läheinen yhteys yhteisöoikeuteen ja siksi työryhmä punnitsi kansallisen sääntelyn mahdollisuuksia suhteessa EU-lainsäädäntöön. Oikeusministeriöltä pyydetyn lausunnon mukaan mikään kansallinen sääntelyjärjestelmä tai edes alalla muodostunut kauppatapa ei saa vaikuttaa siten, että yhteisön jäsenvaltioista peräisin olevien marjojen tai kasvisten pääsy Suomen markkinoille vaikeutuu.

Työryhmän työskentelyn aikana kävi ilmeiseksi, että yhteisön oikeudesta johtuen kansallisia, viranomaisten laatimia sekä tuontituotteita että kotimaisia tuotteita koskevia kauppakorjauksia pidettäisiin kaupan esteinä. Suomi voisi halutessaan asettaa omalle tuotannolle ankkariakin kaupan pitämisen vaatimuksia, mutta niitä ei kilpailuoikeudellisista syistä voida vaatia muiden maiden hedelmä- ja vihannestuottajilta. Työryhmä päätyi ehdottamaan, että mahdolliset uudet kansalliset standardit ovat vapaaehtoisia ja että ne laaditaan alan omassa keskuudessa. Vapaaehtoisuudesta johtuen niillä ei vaikeuteta omien viljelijöiden asemaa.

EU-jäsenyyden myötä kansallinen liikkumatila laatuvaatimusten luomiseksi on kaventunut oleellisesti. On myös käynyt ilmeiseksi, että kansallinen kasvisasetus ja sen nojalla annetut alemmanasteiset säädökset ovat käyneet nykytilanteeseen nähden vanhentuneiksi. Työryhmä esittää, että kauppa- ja teollisuusministeriö asettaisi uuden työryhmän, jonka tehtävänä on kumota kasviksia, omenoita, ruokaperunoita ja ruokasieniä koskevat vanhentuneet asetukset tai niiden vanhentuneet osat. Samoin on syytä poistaa ne asiat, jotka on jo mahdollisesti sanottu elintarvike- ja terveydensuojelulaissa. Asetuksia uudistettaessa kannattaa pohtia mahdollisuutta yhdistää kaikki kasviksia koskeva säätely yhdeksi kokonaisuudeksi.

Lisäksi työryhmä esittää, että asetuksia uudistettaessa kiinnitetään huomiota mm. eri termien määrittelyyn sekä säädösten kattavuuteen koskien pilkottuja tai silputtuja kasviksia. Työryhmä esittää mietittäväksi myös, miten uuden asetuksen noudattamisen valvonta järjestetään.

Tehtävänsä mukaisesti työryhmä taustatahoineen laati kansalliset, vapaaehtoiset kaupan pitämisen vaatimukset 16 marjalle, vihannekselle ja luonnontuotteelle. Lisäksi suomennettiin 13 UN/ECE-standardia. Kasviskaupassa toimivat tahot voivat halutessaan käyttää näitä laatuvaatimuksia kaupanteon apuvälineenä. Viranomaiset eivät voi antaa näitä normeja eivätkä puuttua niiden käytöstä

mahdollisesti aiheutuviin riitaisuuksiin. Niille tuotteille, joilla tehdään kansainvälistä kauppaa, pyritään saamaan UN/ECE-standardi.

Työryhmä esittää myös, että asetuksia uudistettaessa pohdittaisiin mahdollisuutta säätää kylmäkuljetusketjusta, tukkupakkausten pakkauspäivämääristä ja tarvittavista hygieniavaatimuksista. Mahdollisten vaatimusten tulisi koskea kaikkia kasviksia.

Luonnontuotealaa koskien työryhmä esittää mietittäväksi säädöksiä koskien niiden keruupaikkoja. Luonnontuotteiden kaupassa on esiintynyt ongelmia mm. alkuperän suhteen ja työryhmä toivookin, että luonnontuotteiden valvontaan voitaisiin ohjata lisää resursseja. Myös luonnontuotteiden ostotoimintaa ja kauppakunnostusta koskevissa hygieniamääräyksissä on esiintynyt epäselvyyttä.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Taustaa	7
2. Puutarhatuotanto ja luonnontuoteala	9
3. Nykyinen kasvien kaupan pitämistä koskeva sääntely	10
3.1 Yhteisön lainsäädäntö	10
3.1.1 Hedelmien ja vihannesten markkinajärjestelyasetus ja kasvien kaupan pitämiseen liittyvä yhteisön lainsäädäntö	10
3.1.2 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä (elintarvikeasetus).....	12
3.1.3 Yhteisön maatalouspolitiikka, kilpailuoikeus ja kasvien kaupan normit yhteisön oikeusjärjestelmässä	12
3.1.4 Tavaroiden vapaa liikkuvuus yhteisön alueella ja tuotteiden vastavuoroinen tunnustaminen.....	13
3.2 Kansallinen sääntely.....	15
3.3 Muu normisto	17
3.3.1 UN/ECE-standardit	17
3.3.2 CODEX -standardit.....	18
3.3.3 OECD-standardit.....	18
4. Kuvaus Suomen valvontajärjestelmästä	19
5. Käytäntö eräissä muissa maissa kansallisten kaupan pitämisen vaatimusten suhteen.....	20
5.1 Ranska	20
5.2 Saksa	20
5.3 Itävalta	21
5.4 Ruotsi	21
5.5 Hollanti	21
5.6 Sveitsi.....	21
5.7 Unkari ja Slovakia	21
6. Toimenpide-ehdotukset.....	22
6.1 Kasvis-, omena-, ruokasieni- ja ruokaperuna-asetus	22
6.2 Kasvien kaupan pitämisen vaatimukset	23
6.3 Muut ehdotukset.....	24

1. Taustaa

Suomessa on ollut vuosikymmeniä ongelmia marjojen, hedelmien ja vihannesten ulkoisen laadun valvonnan järjestämiseen liittyen. Ennen Suomen EU-jäsenyyttä hämmennyksen aiheena oli, että kasvien laadunvalvontaan osallistuivat monet viranomaistahot eri säädösten nojalla. Osalle tuotteista oli maatilahallituksen määräämät luokitteluvaatimukset, jotka olivat pakolliset vain tukkuportaassa. Tarkastuksia suorittivat niin tullin, läänien kuin kuntienkin elintarvikeviranomaiset kukin eri sektoreilla ja osittain eri lakeihin nojautuen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti vuonna 1988 Kasvien laatutyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää maahantuotavien ja kotimaisten kasvien laatuluokitukseen ja laadunvalvontaan liittyviä kysymyksiä. Laatuluokituksen osalta työryhmän tuli erityisesti ottaa huomioon kansainvälisten järjestöjen, kuten Yhdistyneiden Kansakuntien alaisen Euroopan talouskomission (UN/ECE) ja OECD:n suositukset. Työryhmän tuli selvityksensä perusteella harkita tarvetta kasviksista annetun asetuksen (526/1969, muutettu asetuksella 872/1981) ja omena-asetuksen (527/1969) tarkistamiseksi.

Työryhmä selvitti laatuun, laatuvaatimukseen ja laadun valvontaan liittyviä asioita sekä Suomessa että ulkomailla ja laati ehdotuksen korvaamaan kasvis- ja omena-asetukset. Lisäksi työryhmä esitti toimenpiteitä kasvien laadunvalvonnan tehostamiseksi. Työryhmän esitykseen liittyi myös kolmen jäsenen allekirjoittama eriyvä mielipide. Työryhmän esitykset jäivät pääosin toteutumatta.

Suomen liityttyä Euroopan Unioniin vuonna 1995 kasvien laadunvalvonnassa tapahtui oleellinen muutos. Laatuvaatimuksista tuli osa EU:ssa yhteisesti säädelyä puutarhapolitiikkaa. Kaikki hedelmät, marjat ja vihannekset sekä metsämarjat ja sienet kuuluvat hedelmä- ja vihannesalan markkinajärjestelyn piiriin. Suurimmalle osalle tuotteista on EU:n asetuksin säädetty kaupan pitämisen vaatimukset sekä valvontamääräykset.

Suomessa viljellään ja käydään kauppaa monilla kasviksilla, joilla ei ole kaupan pitämisen vaatimuksia (esim. lanttu). Osalla niistä on UN/ECE -standardit, jotka ovat luettavissa Internetistä englannin-, ranskan- tai venäjänkielisenä (esim. kiinankaali). Vaikka UN/ECE -standardeja ei ole saatavissa suomen tai ruotsin kielillä, ei tätä ole nähty ongelmana sillä em. standardeja ei ole pidetty yksityisoikeudellisesti sitovina. Mainittujen standardien oikeudellinen velvoittavuus on suositusluontoista. Jäljelle jää vielä ryhmä, jolla ei ole minkäänlaisia luokitteluvaatimuksia (esim. siitake) tai niillä on vanhat, maatilahallituksen määräämät suositukset (liite 1).

Nykytilanteessa suurin osa kasviksista luokitellaan ja valvotaan Euroopan yhteisön asetusten määräämissä puitteissa. Maa- ja metsätalousministeriö on tästä vastaava viranomainen. Muut kasvikset kuuluvat elintarvikelain alaisuuteen ja silloin on kauppa- ja teollisuusministeriö toimivaltainen viranomainen. Kasviksilla on siis eritasoisia ja eri lakeihin perustuvia laatuvaatimuksia sekä laadunvalvonnan tarkastajina eri viranomaiset.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti vuonna 2001 työryhmän selvittämään kasvien omavalvontajärjestelmän kehittämistä. Muistiossa esitetään, että myös muita kuin EU-kasviksia koskeva normisto tulee saattaa ajan tasalle¹.

Maa- ja metsätalousministeriössä pidettiin helmikuussa 2002 kokous, johon oli kutsuttu kaikki puutarhatuotteiden tuottamiseen, myymiseen tai valvontaan liittyvät tahot keskustelemaan kansallisten vaatimusten uudistustarpeesta. Kokouksen osanottajat olivat yksimielisiä siitä, että kasvisasetus on vanhentunut eikä enää vastaa nykykasviskaupan tarpeita. Osanottajat olivat myös sitä mieltä, että kansalliset laatuvaatimukset kaipaavat uudistamista. Kannatusta saivat niin velvoittavat kuin vapaaehtoisetkin laatuvaatimukset, mutta yksimielisyyttä laatuvaatimusten velvoittavuudesta ei syntynyt. Maa- ja metsätalousministeriö lähetti huhtikuussa 2002 kauppa- ja teollisuusministeriölle kirjeen, jossa esitettiin kasvisasetuksen uusimista. Samassa kirjeessä esitettiin myös Luonnontuotealan teemaryhmän tekemä aloite kauppasieniluettelon laajentamisesta sekä kauppasienien laatuokittelun poistamisesta.

Suomalaisen hedelmä- ja vihannestuottajan tärkein kilpailuvaltti on tuotteen laatu. Kustannustekijöistä ja ilmastosta johtuen hinta on usein ulkomaista tuotetta korkeampi, mutta suomalaiset kuluttajat arvostavat hyvälaatuisia kotimaisia tuotteita ja ovat valmiita maksamaan niistä hieman korkeamman hinnan. Laatuvaatimukset eli kaupanormit toimivat apuvälineinä tuotteiden tuottamisessa, myynnissä, käsittelyssä, pakkaamisessa ja tuotteita merkittäessä.

EU:n hedelmien ja vihannesten markkinajärjestelyn eräänä pääosiona on kasvien laatuokittelu ja siinä perustellaan laatuvaatimuksia seuraavilla syillä:

- tuottajat ja kuluttajat eivät ole keskenään suorassa yhteydessä
- tuotteiden fyysisten ominaisuuksien kuvaaminen on useimmiten mahdotonta
- markkinat ovat avoimet ja vilpittömät
- huonolaatuiset tuotteet eivät pääse markkinoille
- tuotannon kannattavuus paranee, kun tuottajat tietävät, millaisia myytävien tuotteiden tulee olla.

Samat syyt pätevät myös muihin kaupanormeihin. Kansainvälinen tai kotimainen kaupanormi on väline edistää ja helpottaa kaupankäyntiä, ja toimii kuin yhteisenä kielenä myyjän ja ostajan välillä.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoi tarpeelliseksi selkeyttää tilannetta kasvismarkkinoilla ja selvittää sitä koskevan lainsäädännön ajanmukaisuuden. Tätä muistiota laativa työryhmä perustettiin marraskuussa 2002.

Työryhmä pyysi oikeusministeriön eurooppaoikeuden yksiköltä lausuntoa EY -oikeuden yleisten periaatteiden soveltumisesta luonnonmarjoja ja eräitä kasviksia koskevien laatuvaatimusten sääntelyyn. Oikeusministeriön lausunnossa ilmaistiin se yhteisöoikeudellinen sääntö, että mikään kansallinen sääntelyjärjestelmä ei saa vaikuttaa yhteisön jäsenvaltioista peräisin olevien marjojen tai kasvien pääsyyn Suomen markkinoille. Lausunnossa todettiin myös, että viimekädessä Suomen

¹ Kasvien laadun omavalvonnan kehittäminen (MMM 2002:7)

viranomaiset vastaavat siitä, että yhteismarkkinoiden toteutumista uhkaavia järjestelyjä ei suosita eikä ylläpidetä (liite 2).

Työryhmälle annettu selvitystehtävä ei vaikuta kasvisten laadunvalvonnasta EU:n säädösten perusteella vastaavien tahojen, kuten esim. tullilaboratorion, KTTK:n tai kunnallisten viranomaisten laadunvalvontatehtävään.

2. Puutarhatuotanto ja luonnontuoteala

Niiden kasvisten osuus Suomen puutarhatuotannosta, joilla ei ole EU:n laatuvaatimuksia on pieni, mutta merkityksellinen. Tällaisia tuotteita ovat esimerkiksi lanttu, punajuuri, mustaherukka ja metsämarjat. Nämä tuotteet ovat osa suomalaista, perinteistä ruokavaliota ja nykykuluttajat vaativat monipuolista tarjontaa kasvismarkkinoillakin. Luonnontuoteala puolestaan tarjoaa terveellisten ja maukkaiden tuotteiden lisäksi tärkeän tulonlähteen etenkin Suomen vähiten vaurilla alueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Puutarhatuotannon arvoksi Suomessa on laskettu 314 milj. € (v. 2001). Luvussa on mukana avomaavihannestuotanto, marjat ja hedelmät, kasvihuonetuotanto ja taimitarhatuotanto.

Taloudellisesti tärkeimmät niistä viljellyistä marjoista, joilla EU-laatuvaatimuksia ei ole, ovat vadelma ja herukat. Vadelmaa tuotetaan pelkästään tuorekauppaan kun taas herukoista noin 60 prosenttia toimitetaan tuorekauppaan ja loput teollisuudelle. Tällä hetkellä vadelmalla on UN/ECE -laatuvaatimukset ja herukalla vanhat maatilahallituksen antamat lajitteluohjeet.

1990 -luvulla viljeltyjen marjojen valikoima on monipuolistunut ja maassamme on alettu viljellä myös tyrniä ja pensasmustikkaa. Tyrnin tuotanto suuntautuu enimmäkseen jatkojalosteeksi ja pensasmustikkaa tuotetaan tuorekauppaan. Pensasmustikalla on olemassa UN/ECE -laatuvaatimukset.

Kasvilaji	Yritysten määrä	Viljelyala	Satoikäinen kasvusto	Sato 1000 kg
Mustaherukka	1168	1931	1362	1261
Punaherukka	355	213	177	349
Valkoherukka	137	125	89	120
Viherherukka	129	104	64	28
Karviainen	130	31	30	45
Vadelma	766	431	380	539
Pensasmustikka	162	49	26	12
Tyrni	333	189	83	89

Lähde: Puutarhayritysrekisteri 2002, MMM/TIKE

Avomaan vihanneksista lantun viljelyala vuonna 2003 oli 455 hehtaaria.

Pinta-ala on vuosittain hieman vaihdellut. Satoa saatiin vuonna 2002 reilut 10 000 tonnia. Naurista viljeltiin vuonna 2003 109 hehtaaria ja edellisvuoden sato oli noin 600 tonnia (MMM/TIKE).

Suomessa on tällä hetkellä noin 20 siitakkeen tuottajaa. Sen tuotanto on kasvanut vuosi vuodelta. Siitakesienen sato vuonna 2002 oli noin 250 tonnia.

Osterivinokkaita kasvattaa Suomessa vain muutama tuottaja. Tuotantomäärä on noin 5 000 tn vuodessa (Marsi 2002, MMM, TIKE).

Luonnontuotealan arvoksi on laskettu noin 330 miljoonaa euroa vuosittain. Marjojen osuus tästä on noin 200 miljoonaa euroa, sienten hieman yli 100 miljoonaa euroa ja yrttien sekä erikoiskeruuotteiden, joita ovat esim. mahla, terva ja jäkälä, noin 22 miljoonaa euroa.

Hyvinä satovuosina marjoja kerätään talteen noin 50 milj. kiloa, joista noin viidennes on kaupallista poimintaa. Sieniä kerätään 15-20 milj. kiloa, joista noin 2 milj. kiloa kaupallisesti. Metsäsienten ja -marjojen kaupalliseen poimintaan osallistuu 35 000 - 50 000 henkeä ja sen työllistävyydeksi lasketaan 1500-2000 henkilötyövuotta. Metsämarjojen ja -sienten jatkojalostus työllistää noin 850 henkilöä vuodessa.²

Metsäsienten ja -marjojen poimijan ei tarvitse maksaa veroa myyntituloistaan, mutta viime vuosien alhainen poimijahinta sekä kohonneet polttoainekustannukset ovat aiheuttaneet sen, että marjojen poiminnan kannattavuus on huomattavasti laskenut.

3. Nykyinen kasvisten kaupan pitämistä koskeva sääntely

3.1 Yhteisön lainsäädäntö

3.1.1 Hedelmien ja vihannesten markkinajärjestelyasetus ja kasvisten kaupan pitämiseen liittyvä yhteisön lainsäädäntö

Neuvoston asetus hedelmä- ja vihannesalan markkinajärjestelystä (EY) N:o 2200/96, jäljempänä markkinajärjestelyasetus, on osa EU:n yhteistä maatalous- ja puutarhapoliittikkaa. Poliittikan peruseriaatteita ovat tuottajien tulotason turvaaminen, markkinoiden tasapainon säilyttäminen ja kuluttajan edun varmistaminen. Tuoreiden hedelmien ja vihannesten markkinoita sääteleviä maatalouspoliittisia keinoja ovat:

- kaupan pitämisen vaatimukset
- tuottajaorganisaatiot
- interventio
- tuontisuoja
- vientituki
- erityisohjelmat.

² Lähde: Metsämarja- ja sienialan erityistoimet - työryhmän muistio (MMM 2002:6)

Kasvisten kaupan pitämistä koskevat säännöt ovat normisto, jotka muodostavat paitsi kaupallisen myös laadullisen säännösten yhteisössä kaupattaville hedelmille ja vihanneksille. Yhteisön asetukset ovat kaikilta osiltaan velvoittavia ja niitä sovelletaan sellaisinaan kaikissa jäsenvaltioissa. Markkinajärjestelyasetuksen liitteessä I on lueteltu ne 35 kasvista tai kasvisryhmää, joille on asetettu kaupan pitämistä koskevat laatuvaatimukset.²

Kaikki kasvisten kaupan pitämistä koskevat vaatimukset ovat rakenteeltaan samanlaisia. Pääotsakkeet ovat:

- I Tuotteen määritelmä
- II Laatuun koskevat määräykset
 - A. Vähimmäisvaatimukset
 - B. Luokitus
- III Kokolajittelua koskevat määräykset
- IV Sallittuja poikkeamia koskevat määräykset
- V Pakkauksen ulkoasua koskevat määräykset
- VI Merkitsemistä koskevat määräykset

Markkinajärjestelyasetuksen nojalla on annettu komission asetus (EY) N:o 1148/2001 kaupan pitämisessä hedelmä- ja vihannesalalla sovellettavista vaatimustenmukaisuustarkastuksista. Kyseisen komission asetuksen täytäntöönpanosta annettua kansallista lainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Uudistus sisältää mm. kasvisten kaupan pitämistä koskevan valvontaorganisaation uudelleenjärjestelyjä ja uuden laadunvalvontarekisterin.³

Komissio on todennut että kasvisten kaupan pitämisen vaatimusten tarkoituksena on poistaa markkinoilta laadultaan epätydyttävät tuotteet, ohjata tuotantoa kuluttajien vaatimuksiin tyydyttäväksi sekä helpottaa kauppasuhteita tasapuolisen kilpailun pohjalta sekä parantaa tuotannon kannattavuutta. Kaikkien yhteisen markkinajärjestelyn piiriin kuuluvien toimijoiden on noudatettava kyseisen järjestelyn sääntöjä tai muutoin sääntöjen vaikutus vääristyy.⁴

Markkinajärjestelyasetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tuoreina kuluttajalle toimitettaviksi tarkoitetut tuotteet voidaan luokitella laatuvaatimusjärjestelmän avulla. Saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan tuotteita, joille laatuvaatimukset on vahvistettu, voidaan pitää esillä myyntitarkoituksessa, saattaa myyntiin tai myydä, toimittaa tai pitää kaupan jollakin muulla tavoin yhteisössä ainoastaan, jos ne ovat mainittujen vaatimusten mukaisia. Tuotteiden haltija on vastuussa vaatimustenmukaisuuden noudattamisesta. Tuotteiden haltijan vastuu koskee Suomessa sitä tahoa, joka kulloinkin pitää kaupan hedelmiä ja vihanneksia. Vähittäiskaupassa tuotteen haltijan vastuu laadun

² Liitteessä on mainittu seuraavat tuotteet: aprikoosit, artisokat, avokadot, hasselpähkinät, keräkaalit, kesäkurpitsat, kiivit, kirsikat, kukkakaalit, kurkut, luumut, melonit, mansikat, mantelit, munakoisot, omenat ja päärynät, paprikat, parsat, persikat, pinaatit, porkkanat, purjosipulit, ruokasipulit, ruotisellerit, ruusukaalit, saksanpähkinät, salaattit, kähäräendiivit ja salaattisukurit, siloendiivit, silvittävät herneet, sitruhedelmät, syötäväksi tarkoitetut viinirypäleet, tarhapavut, valkosipulit, tomaatit ja vesimelonit.

³ MMMa tuoreiden hedelmien, marjojen ja vihannesten kaupan pitämistä koskevien vaatimusten noudattamisen valvonnasta. Asetus annetaan vuonna 2004.

⁴ Komission asetus (EY) N:o 790/2000, tomaattien kaupan pitämisen vaatimuksista, preambulat 4 ja 20.

vaatimuksenmukaisuudesta tarkoittaa, että viime kädessä vähittäiskauppa on vastuussa kaupan olevien hedelmien ja vihannesten laadulle asetettujen vaatimusten täyttämistä.

Edellä mainittu tarkoittaa suomalaisen hedelmä- ja vihannesviljelijän osalta sitä, kansallinen liikkumavara uusien kasvisten kaupan pitämistä koskevien vaatimusten osalta on rajattu. Yksittäisen hedelmän ja vihannesten viljelijän tulee huomioida tuotannossaan yhteisön kaupan pitämistä koskevat vaatimukset ja jäsenvaltioiden tulee pidättäytyä sellaisesta kansallisesta lainsäädännöstä, jonka voitaisiin katsoa olevan ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

3.1.2 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä (elintarvikeasetus)

Elintarvikeasetuksesta on luettavissa yhteisön myötämielisyys kansainvälisiä elintarvikestandardeja kohtaan. Asetuksen 13 artiklassa todetaan, että yhteisö ja sen jäsenvaltiot myötävaikuttavat elintarvikkeita koskevien teknisten standardien kehittämiseen. Lisäksi yhteisö ja sen jäsenvaltiot edistävät kansainvälisten teknisten standardien ja elintarvikelainsäädännön välistä yhdenmukaisuutta varmistaen samalla, että yhteisössä käyttöön otettua korkean suojan tasoa ei alenneta.

Asetuksessa ei kehoiteta kansallisten laatuvaatimusten luomiseen vaan luettavissa on yhteisen eurooppalaisen laatuluokituksen luominen.

3.1.3 Yhteisön maatalouspolitiikka, kilpailuoikeus ja kasvisten kaupanormit yhteisön oikeusjärjestelmässä

Kasvisten kaupan pitämistä koskeva sääntely on osa yhteisön maatalouspolitiikkaa. EY:n yhteinen maatalouspolitiikka kattaa hedelmien, vihannesten, marjojen ja sienien laatuvaatimukset sekä kolmansien valtioiden kanssa käytävän kaupan. EY:n perustamissopimuksessa on nähtävissä maatalouden erityisasema suhteessa muuhun yhteisössä tapahtuvaan taloudelliseen toimintaan. Yhteisen maatalouspolitiikan perusta on määritelty EY:n perustamissopimuksen kolmannessa osassa.

Kilpailuoikeudellisesti tarkasteltuna maataloudesta on muodostunut oma erityis sektorinsa ja alalla on olemassa omat erityisnorminsa. Neuvosto on antanut asiaa koskevan asetuksen vuonna 1962.⁶ Sen mukaan pääsääntönä on yhteisön kilpailusääntöjen soveltuminen maataloustuotteisiin.

Eurooppa-oikeuden lähteitä ovat primäärioikeus (perustamissopimukset), sekundäärioikeus (toimielinten hyväksymä ja muotoilema normisto), kansainväliset sopimukset ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Kasvisten

⁶ Neuvoston asetus 26/62 tiettyjen kilpailusääntöjen soveltamisesta maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan.

kaupanpitämistä säädellään välillisesti perustamissopimuksissa (Euroopan yhteisöjen perustamissopimus⁵, jäljempänä perustamissopimus) ja välittömästi sekundäärioikeudessa (esim. neuvoston asetus (EY) N:o 2200/96 hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä, EU -kasvien kaupanormit). UN/ECE -normisto pohjautuu kansainvälisessä yhteistyössä neuvoteltuihin standardeihin. UN/ECE -toiminnan kautta muotoutuneiden standardien noudattaminen on vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja niiden oikeudellinen painoarvo on yhteisön normistoa kevyempi. Euroopan unioni ei ole yhteisönä liittynyt kasvien laatustandardeja koskeviin UN/ECE -sopimuksiin, vaan kukin valtio on itsenäisesti päättänyt pöytäkirjoihin liittymisestä omien standardointitarpeidensa ja valmiuksiensa mukaan.⁶

Oikeusperiaatteet ovat osa Eurooppa -oikeuden kokonaisuutta ja ne ovat merkityksellisiä paitsi yhteisön normien säätämisessä myös niiden soveltamisessa ja tulkinnassa. Oikeusperiaatteilla on lähtökohtansa osaltaan jäsenvaltioiden kansallisissa järjestelmissä ja osaltaan yleisen kansainvälisen oikeuden yleisissä periaatteissa. Oikeusperiaatteista mainittakoon tässä yhteydessä lojaliteetti- eli solidaarisuusperiaate, syrjimättömyysperiaate ja suhteellisuusperiaate, jotka ovat kirjattuina perustamissopimuksen 10, 34 ja 5 artikloihin.⁷ Jäsenvaltioita sitovat yhteisön oikeusperiaatteet ja ne tarkoittavat tiivistettynä, että jäsenvaltioiden tulee olla paitsi lojaaleja yhteisön oikeusjärjestelmälle, myös toimia syrjimättömästi toisista jäsenvaltioista peräisin oleviin tuotteisiin sekä toimia niin että keinot ja tavoitteet ovat tavoitteisiin nähden keskenään sopivassa suhteessa.

3.1.4 Tavaroiden vapaa liikkuvuus yhteisön alueella ja tuotteiden vastavuoroinen tunnustaminen

Yhteismarkkinat käsittävät myös maatalouden ja näin ollen maataloustuotteiden kaupan.⁸ Maataloustuotteet on lueteltu tyhjentävästi perustamissopimuksen liitteessä II. Tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta on säädetty perustamissopimuksen 23 artiklassa.

Euroopan yhteisön eräänä tavoitteena on edistää jäsenvaltioiden taloudellista kehitystä luomalla yhteismarkkinat, joiden sisällä tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta rajoittavat esteet on poistettu. Koska kasvikset, niin hedelmät kuin vihanneksetkin, katsotaan yhteismarkkinatuotteiksi, niihin soveltuu tavaroiden vapaata liikkuvuutta sääntelevä yhteisön normisto.¹¹

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta koskevassa ratkaisukäytännössä EY -tuomioistuimen linjapäätöksenä voidaan pitää Cassis de Dijon -oikeustapausta (Asia 120/78) ja siitä johdettua ns. *vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta*, jonka

⁵ Euroopan yhteisön perustamissopimus 1957, sellaisena kuin se nykyään on voimassa muutettuna Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantulon jälkeen 1.11.1993

⁶ UN/ECE -normistoa käsitellään enemmän tässä muistiossa alakohdassa 3.3.

⁷ Näitä periaatteita kutsutaan myös johtaviksi periaatteiksi, kts. Joutsamo, Aalto, Kaila, Maunu; Eurooppaoikeus (1996); s. 22 ja 28-46.

⁸ EY:n perustamissopimuksen 32 artikla.

mukaan jäsenvaltiossa laillisesti valmistettu ja markkinoitu tuote tulee periaatteessa hyväksyä myös muiden jäsenvaltioiden markkinoille niissäkin tapauksissa, joissa se ei täyttäisi kansallisen ja velvoittavan normin vaatimuksia.¹²

Käytännössä on mahdollista, että jäsenvaltioissa on voimassa kansallisia normeja, jotka ovat kaupan esteitä EY -oikeuden näkökulmasta. Tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevasta periaatteesta voidaan tietysti edellytyksin poiketa. Koska tavaroiden vapaata liikkuvuutta pidetään yhtenä EY -oikeudellisen sääntelyn kantavana periaatteena, sallitaan poikkeamat tästä periaatteesta vain rajoitetusti.

Mikäli tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevasta pääsäännöstä haluttaisiin kansallisella säädösten tasolla poiketa, voitaisiin se sallia seuraavilla Cassis de Dijon -oikeustapauksesta omaksutuilla reunaehdoilla:

- kaupan esteenä pidettävää kansallista sääntelyä saa olla vain harmonisoimattomalla alueella
- kaupan esteenä pidettävän kansallisen sääntelyn tulee kohdella samalla tavalla sekä kotimaisia että tuontituotteita
- kaupan esteenä pidettävän kansallisen sääntelyn tulee olla välttämätöntä jonkin pakottavan vaatimuksen turvaamiseksi.¹³ Lisäksi kansallisen sääntelyn tulee olla järkevässä suhteessa sillä tavoiteltavaan tavoitteeseen nähden.
- kaupan esteenä pidettävän kansallisen sääntelyn tulee vastata pienintä mahdollista puuttumista

Komissio on analysoinut vastavuoroisen tunnustamisen soveltamisessa havaittuja ongelmia sisämarkkinaneuvoston maaliskuussa 1998 esittämän pyynnön johdosta seuraavasti:

"Vastavuoroisen tunnustamisen periaate takaa tavaroiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden ilman, että jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä olisi tarpeen yhdenmukaistaa. Jäsenvaltiossa laillisesti valmistetun tuotteen myyntiä ei näin ollen voida kieltää toisessa jäsenvaltiossa, vaikka tekniset tai laatuvaatimukset poikkeaisivat maan omille tuotteille asetetuista. Poikkeus voidaan tehdä vain tilanteissa, joissa yleinen etu, esimerkiksi terveydensuojelu, kuluttajansuoja tai ympäristönsuojelu, sitä vaatii, ja silloinkin vain tarkkaan määritellyillä edellytyksillä. Yleensä on noudatettava ensisijaisesti tuotteen alkuperämaan sääntöjä. Tämä varmistaa subsidiariteettiperiaatteen toteutumisen, koska yksityiskohtaista unionin tason sääntelyä ei tarvita, ja takaa paikallisten, alueellisten ja kansallisten perinteiden paremman

¹² EY -tuomioistuimen ratkaisulla ja tulkinnoilla on ohjeellinen ennakkopäätösarvo. EY -tuomioistuimen päätökset eivät sido tuomioistuinta itseään myöhemmissä tapauksissa eikä niillä ole mitään sitovaa luonnetta myöskään jäsenvaltioiden tuomioistuimissa. Yhteisön oikeuden tulkintakäytännössä tuomioistuimen ratkaisut ovat käytännössä saavuttaneet ennakkopäätösluonteen. Joutsamo, Kaila, Aalto ja Maunu: Eurooppaoikeus (1996); s. 112-113 ja 470

¹³ Esimerkiksi kansanterveyttä ja terveydensuojelua voidaan pitää pakottavina vaatimuksina, kun taas kuluttajansuojaa välttämättä ei. Tämä johtuu siitä että EY -tuomioistuimen mukaan kuluttajien intressit voidaan turvata kuluttajan riittävällä ja asianmukaisella informoimisella ja pakkausmerkinnöin.

*noudattamisen sekä tuotteiden ja palvelujen monimuotoisuuden. Vastavuoroinen tunnustaminen on käytännöllinen ja voimakas taloudellisen yhdentymisen väline."*¹⁴

Euroopan yhteisöön tuotiin vuosien 1997-98 keskiarvona 27,1 mrd dollarin arvosta hedelmiä ja vihanneksia yhteisön ulkopuolisista kolmansista maista. Kun yhteisön ulkopuolisesta maasta tuotu kasvis pääsee yhteisössä vapaaseen vaihdantaan, se samaistetaan jäsenvaltioista peräisin olevaan tuotteeseen eikä sen vapaata liikkumista voida enää rajoittaa jäsenvaltioiden tuotteista poikkeavalla tavalla.

Edellä esitetyn perusteella voidaan kokoavasti todeta yhteisöoikeudellisen sääntelyn osalta, että niiden kasvisten osalta joilla on yhteisön tasoiset kaupan pitämisen vaatimukset ei kansallisella tasolla ole mahdollisuuksia sääntelyyn. Kasvisten kaupan pitämistä koskevat kansalliset normit saatetaan tietyissä tilanteissa tulkita 28 artiklan mukaisiksi vaikutukseltaan vastaaviksi toimenpiteiksi. Kun huomioidaan perustamissopimuksen artiklat, yhteisön oikeuden johtavat periaatteet sekä Cassis de Dijon -tapauksesta johdettu vastavuoroisen tunnustamisen periaate huomataan, että puhtaasti kansalliseen kasvisten laatuluokitusstandardointiin tulee suhtautua varoen.

Yhteisön tuomioistuin on katsonut viinirypäleiden kaupanpitoa koskevassa riita-asiassa, että kasvisten kaupan pitämistä koskevalla yhteisön säännöllä on tietty operatiivinen luonne. Säännösten operatiivinen luonne tarkoittaa, että yhteisön kaupan pitämistä sääntelevään normistoon voidaan vedota esimerkiksi oikeudenkäynnissä EY -tuomioistuimessa. Mikäli siis haluttaisiin ratkaisu hedelmien tai vihanneksien yhteisön kaupan pitämistä koskevien vaatimusten noudattamisesta, voivat osapuolet panna asiasta vireille oikeudenkäynnin kansallisessa tuomioistuimessa. Tämä mahdollisuus tehostaa kaupan pitämistä koskevien sääntöjen noudattamista, sillä mahdollisten oikeudenkäyntien uhka tekee vähemmän houkuttelevaksi harjoittaa laatuvaatimusten kanssa ristiriidassa olevia toimintoja. Tuomioistuin on todennut, että tästä näkökulmasta tarkasteltuna kilpailevien toimijoiden kansallisissa tuomioistuimissa nostamat kanteet edesauttavat osaltaan hyvän kauppatavan muotoutumista sekä lisäävät avoimuutta yhteisön markkinoilla.¹⁵

3.2 Kansallinen sääntely

Kuten edellisessä kappaleessa esitettiin, yhteisötason säännösten puuttuessa jäsenvaltioilla on periaatteessa oikeus asettaa sääntöjä, jotka koskevat elintarvikkeiden valmistusta, koostumusta, pakkaamista ja esillepanoa. Cassis de Dijon -tapauksesta johdettujen periaatteiden mukaisesti vapaalle liikkuvuudelle voidaan asettaa ehtoja vain, jos se tapahtuu erottelematta kotimaisia ja maahantuotuja tuotteita ja jos sellaiset säännökset

¹⁴ Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille - Yhtenäismarkkinoiden toimintasuunnitelman seuranta vastavuoroisen tunnustamisen osalta [KOM(1999) 299 lopullinen - ei julkaistu EYVL:ssä]. Kts. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/lvb/l21001b.htm>

¹⁵ Katso EY -tuomioistuimen tuomio asiassa C-253/00, jossa EY -tuomioistuimelta pyydettiin ennakkoratkaisua viinirypäleiden kaupan pitämistä koskevassa riita-asiassa.

- voidaan osoittaa välttämättömiksi tyydyttämään pakollisia vaatimuksia kuten kuluttajien suojeleminen, kaupallisten toimien rehellisyys ja ympäristön suojeleminen
- ovat oikeassa suhteessa haluttuun päämäärään
- ovat päämäärän saavuttamisen kannalta keinoja, jotka vähiten haittaavat kaupankäyntiä

Ennen EU -jäsenyyttä Suomessa tapahtuvaa kasvien kaupan pitämistä ja kasvien ulkoista laatua on säännelty elintarvikelain (361/1995) nojalla annetuilla kasvis-, omena-, ruokaperuna- ja ruokasieniasetuksilla. Näistä kasvisasetus on kasvien kaupan pitämistä koskeva yleisasetus ja siinä säädettiin yleiset puitteet kasvien myyntilaadusta ja kaupan pitämisestä. Omena-, ruokaperuna- ja ruokasieniasetuksilla annettiin laadusta ja kaupan pitämisestä tuotekohtaiset säännökset. Kaupan pitämisen ja laadunvalvonnan sääntelykenttään on kuulunut lisäksi maatilahallituksen vahvistamia laatuvaatimuksia ja elinkeinohallituksen päätöksiä. Kasviksia ja omenoita voitiin nimittää ekstra-, I- tai II-luokan kasviksiksi, jos ne täyttivät ko. luokalle säädetyt kansainväliset vaatimukset (esim. YK/ECE-standardit).

Elintarvikelaki, em. asetukset, maatilahallituksen vahvistamat laatuvaatimukset ja elinkeinohallituksen päätös kauppasieneistä ovat edelleen voimassaolevaa säännöstöä.¹⁶

EU -jäsenyyden aikana edellä mainittujen kansallisten säännösten käytännön merkitys muuttunut ja ollut asteittain vähentymässä. Tämä johtuu osittain EU -normistosta sekä siitä, että Suomen viranomaisten toimivalta rajoittuu maataloudessa vain siihen osaan maataloustuotteita, joita yhteisö ei sääntele esimerkiksi markkinajärjestelyasetusten kautta.

Toinen syy kansallisen elintarvikelain nojalla annettujen kansallisten säännösten merkityksen vähentymiseen liittyy siihen, että yhä useammalle vihannekselle ja hedelmälle on luotu oma eurooppalainen kaupanormi. Euroopan yhteisöjen kaupan pitämistä koskevat vaatimukset ovat yhteisön oikeusjärjestelmän hierarkiassa ensisijaisia kansalliseen sääntelyyn nähden. Tämä on aiheuttanut sen, että kansallisella tasolla voimassa olevaa kasvisasetusta ei ole voitu soveltaa esimerkiksi Suomessa tapahtuvaan tomaatin kaupan pitämiseen, sillä tomaatilla on olemassa yhteisön tasoinen kaupanormi.

Kuluneiden vuosikymmenien aikana on kasvisvalikoima markkinoilla laajentunut ja on syntynyt uusia kaupan pitämiseen liittyviä tapoja, joihin ei ole aiemmin osattu sääntelyllä varautua. Tällaisia tilanteita ovat olleet esimerkiksi vähittäismyyntin salaattisekoitukset ja myytävien vihannesten pilkkominen jne. Kasvisasetuksen mukaan kaupan pidettävien tuotteiden tulee olla eheitä.

Kansallisen sääntelyn nojalla annettuja laatuunormeja on valvottu KTTK:n, kunnallisten viranomaisten sekä tullin toimesta. Valvontaviranomaisten välisestä

¹⁶ Maatilahallituksella oli mahdollisuus myöntää poikkeuksia kansainvälisistä vaatimuksista kotimaisten kasvien tukkukaupassa. Maatilahallituksen ohjeet olivat luonteeltaan suosituksia. Maatilahallitus lopetti toimintansa vuoden 1992 lopussa. Sen antamia päätöksiä, sääntöjä ja ohjeita ei ole nimenomaisesti kumottu.

tehtävänjaosta on sovittu maa- ja metsätalousministeriön ja valtiovarainministeriön välisellä sopimuksella.¹⁷

Elintarvikelainsäädäntöä ollaan uudistamassa siten, että se kattaisi nykyisten elintarvikelain, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja terveydensuojelulain elintarvikehuoneistoja koskevat säännökset ja yhdistäisi ne yhdeksi kokonaisuudeksi. Uudistetulla elintarvikelailla ei odoteta olevan vaikutuksia kasvisten laadunvalvontaan.⁹

Tällä hetkellä kaupan pidettävien kasvisten ulkoista laatua sääntelevät:

- Asetus kasviksista 526/1969, muutettu asetuksella 872/1981
- Asetus omenoista 527/1969
- Asetus ruokasienistä 871/1981
- Lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kauppasienistä 574/1992 (aik. elinkeinohallituksen päätös kauppasienistä 644/1983, 348/1989)

Perunaa koskee asetus ruokaperunoista (356/1984) ja sen nojalla annetut KTTK:n perunalajikkeita koskevat päätökset.

Asetusten nykymerkitys on siinä, että ne kasvikset joilla ei vielä ole EU-standardointia tai joilla on pelkät UN/ECE -standardit tai ei ole standardeja lainkaan ovat jonkin laadullisen sääntelyn piirissä.

3.3 Muu normisto

3.3.1 UN/ECE-standardit

YK:n Euroopan talouskomissio (Economic Commission for Europe, jatkossa UN/ECE) perustettiin vuonna 1947. Sen päätavoitteena on edistää jäsenmaidensa taloudellista yhteistyötä normien ja standardien harmonisoinnilla. Suomi on ollut jäsenenä tässä yhteistyöelimessä vuodesta 1955.¹⁰

UN/ECE:llä on standardit noin 50 tuoreelle hedelmälle, marjalle ja vihannekselle. UN/ECE -standardit ja EU:n kaupan pitämisen vaatimukset ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta samanlaisia. EU:n kaupan pitämistä koskevia sääntöjä laadittaessa UN/ECE -normit pyritään pitämään niiden pohjana. Suomea UN/ECE:n kasvisten standardointikokouksissa edustaa maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen aloitteesta on ryhdytty toimenpiteisiin jotta herkkutatille saataisiin luotua UN/ECE -standardi vuonna 2003.

¹⁷ Sopimus MMM:n ja VM:n kanssa, Dnro: 2903/561/2000.

⁹ Kasvintuotannon tarkastuskeskuksesta säädetään uuden elintarvikelakiehdotuksen 19 §:ssä seuraavasti: "Kasvintuotannon tarkastuskeskus suunnittelee, ohjaa, valvoo ja osaltaan suorittaa hedelmien, marjojen ja kasvisten laatua koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten noudattamisen valvontaa siten, kuin erikseen säädetään."

¹⁰ UN/ECE-standardit ovat luettavissa Internetissä englanniksi, ranskaksi ja venäjäksi osoitteessa www.unece.org/trade.

UN/ECE -standardien oikeudellinen luonne on suosituksenomainen ja kyseiset standardit edustavat oikeuslähdeopillisessa mielessä soft-lawta.²⁰ On tarkoitus, että niitä voivat käyttää sekä yksittäiset vihannesten viljelijät ja kauppiat ja myös UN/ECE -jäsenvaltiot kansallisessa lainsäädännössään. UN/ECE -standardien noudattamiseksi ei ole kansainvälistä sopimusta, vaikka sellaista alunperin oli suunnitelmassa. Sopimuksen sijasta osa jäsenvaltioista allekirjoitti Geneven pöytäkirjan, jossa sovittiin että jokaisen pöytäkirjan allekirjoittaneen jäsenvaltion hallitus tekee voitavansa lähentääkseen kansallista lainsäädäntöään sopimuksessa ilmaistujen yhteisön standardien mukaisiksi.¹¹

3.3.2 CODEX -standardit

Codex Alimentarius on YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n ja Maailman Terveysjärjestö WHO:n yhteinen elintarvikealan standardointijärjestö, jonka tehtävänä on suojella kuluttajia ja luoda pelisääntöjä maailmanlaajuiselle elintarvikekaupalle. Tätä organisaatio tekee luomalla standardeja tuotteiden valmistukselle ja markkinoimiselle. Codex Alimentariukseen kuuluu 160 jäsenmaata, mm. Suomi. Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa Suomen toiminnasta Codex Alimentariuksessa.

Codex-standardit ovat rakenteeltaan samanlaisia kuin UN/ECE:n, mutta niissä on lisäksi oma osionsa kasvinterveysvaatimuksille.

Aiemmin Codex-standardit tehtiin trooppisille tuotteille eikä rajanveto-ongelmia UN/ECE:n kanssa ollut. Viime vuosina Codexissa on alettu laatia standardeja myös sellaisille tuotteille, joilla on jo UN/ECE-standardi ja standardien päällekkäisyys on aiheuttanut vastustusta sekä EU:ssa että UN/ECE:ssä.

3.3.3 OECD-standardit

OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development) 'Scheme for the Application of international standards for fruit and vegetables'-työryhmä perustettiin vuonna 1962 helpottamaan hevi-alan kaupankäyntiä ja erityisesti kansainvälisten standardien käyttöä kaupankäynnissä. Eräs Schemen päätehtävistä on tehdä tulkintaohjeita sanallisista standardeista. Se ei tee itse standardia, vaan ensin muodollisesti hyväksyy UN/ECE:n standardin omakseen ja sen jälkeen tekee tulkintaohjeen.

Schemessä on nykyisellään parikymmentä jäsentä. Suomi on ollut varsinainen jäsen vuodesta 1995 lähtien, sitä ennen Suomi osallistui kokouksiin tarkkailijana. Schemen puitteissa toimii myös hyvin aktiivinen yhteistyö kasvien laaduntarkastusten saralla. Kokouksiin on osallistunut maa- ja metsätalousministeriön tai Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen edustaja.

²⁰ Soft-law:ksi kutsutaan sellaista oikeudellista perusteluaineistoa, joka ei ole kirjoitettua lainsäädäntöä, vaan joka perustuu ajan myötä alalla omaksuttuihin menettelytapoihin ja käytänteisiin.

¹¹ Pöytäkirja on luettavissa Internetissä : <http://www.unece.org/trade/agr/info/gevprot/protocol.pdf> . On huomioitava, että Suomi ei ole allekirjoittanut kyseistä pöytäkirjaa.

4. Kuvaus Suomen valvontajärjestelmästä

Elintarvikkeiden tarkastuksen osalta voidaan pitää pääsääntönä, että tarkastusta ei voida suorittaa, jos tuote on kerran jo tarkastettu lähtömaassa joka on EU:n jäsenvaltio. Pistokokeet ovat sallittuja kuljetuksen, varastoinnin taikka muutoin ensimmäisen tarkastuksen jälkeen tapahtuneiden puutteellisuuksien havaitsemiseksi. Lisäksi tarkastukset ovat aina sallittuja hallinnollisten kysymysten, esimerkiksi sen selvittämiseksi, että asiakirjat vastaavat tuotetodistusta.

Nykyisin voimassa olevien säädösten mukaan Kasvintuotannon tarkastuskeskus valvoo kotimaassa tuotettujen kasvisten sekä vientikasvisten laadun käyttäen apunaan TE-keskusten tarkastajia. Tullilaitos valvoo kolmansista maista tuotujen tuotteiden laadun sekä tuotteiden laadun ns. ensipurun yhteydessä. Elintarvikeviraston vastuulla on laadunvalvonta vähittäiskaupoissa.

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteilla uusi asetus tuoreiden hedelmien, marjojen ja vihannesten kaupan pitämistä koskevien vaatimusten noudattamisen valvonnasta. Se on tarkoitus saada voimaan vuoden 2004 alkupuolella. Asetuksen mukaan valvonnan yleinen johto kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle ja varsinaiset valvontatehtävät suorittavat tullilaitos sekä Kasvintuotannon tarkastuskeskus. Edellä mainitun asetusehdotuksen mukainen valvonta koskee vain niitä kasviksia, joilla on EU-kauppanormi.

Tullilaitos valvoo asetusluonnoksen mukaan Suomeen kolmansista maista tuotavien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden sekä EU-maista tuotujen tuotteiden vaatimustenmukaisuuden ensipurun yhteydessä. Kasvintuotannon tarkastuskeskus valvoo laatua kaikissa muissa jakeluketjun portaissa.

Kasvintuotannon tarkastuskeskus käyttää apunaan tarkastustoiminnassa työvoima- ja elinkeinokeskuksia sekä palkkaa vuoden 2004 alkupuolella kolme uutta tarkastajaa suorittamaan vähittäiskauppalvontaa suurimpiin asutuskeskuksiin. Neljäs tarkastaja palkataan myöhemmin.

Niiden tuotteiden, joilla ei ole EU:n laatuvaatimuksia, valvonta kuuluu yleisen elintarvikevalvonnan piiriin. Elintarvikevalvontaviranomaiset, käytännössä kunnat, valvovat elintarvikelain nojalla, että myytävät kasvikset vastaavat yleistä käsitystä laadusta. Yleinen käsitys laadusta voi tarkoittaa elintarvikemääräyksiä, maatilahallituksen aikanaan antamia lajittelusuosituksia tai muita yleisessä käytössä olevia kaupanormeja. Kasvisten ulkoisen laadun valvonta on ollut monimutkaisen valvontaorganisaation ja -säännösten muodostama kokonaisuus. Käytännössä esillä ollut ongelma on liittynyt valvontaviranomaisten erilaiseen toimintakenttään ja noudatettavaan monisäikeiseen säädöspohjaan. Tämä on ollut ongelmallista ennen kaikkea tuotteiden loppukäyttäjän eli kuluttajan kannalta. Kuluttajan kannaltahan tuotteen asianmukainen laatu on olennaisinta, ei niinkään se seikka mikä taho suorittaa valvontaa.

EU -jäsenyys, laatua sääntelevän normiston muuttuminen sekä valvonnan hajanaisuus ovat osittain eri suuntiin johtavia osatekijöitä laadunvalvonnan sääntelykentällä. Tällaisessa tilanteessa vanhentuneen kansallisen sääntelyn uudistamistyö ja aukkojen tukkiminen on haasteellinen tehtävä.

Hedelmä- ja vihannesalan edustajat ovat tehneet pelisääntöjen selventämiseksi ansiokasta yhteistyötä, jossa on luotu kasvien kaupan pitämiseksi suositusluonteiset normit. Tämän yhteistyön tuloksena ovat syntyneet myöskin suositusluonteiset kansalliset kaupanormit 16 kpl:lle kasvikselle.¹²

Suomen elintarvikevalvontaa koskevaa lainsäädäntöä (elintarvikelaki 361/1995, laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 1195/1996 ja terveydensuojelulaki 763/1994) uudistettiin 1990-luvulla EU-jäsenyyden vuoksi. Nykyiset voimassa olevat elintarvikevalvontaa koskevat lait noudattavat varsin pitkälle vastaavia EY-säädöksiä. Tätä kirjoitettaessa elintarvikelakia 361/1995 ollaan uudistamassa siten, että uuteen lakiin yhdistettäisiin nykyisten elintarvikelain, hygienialain ja terveydensuojelulain elintarvikehuoneistoja koskevat säännökset yhdeksi kokonaisuudeksi.

5. Käytäntö eräissä muissa maissa kansallisten kaupan pitämisen vaatimusten suhteen

Kaupanormit on aikoinaan tehty helpottamaan kansainvälistä kaupankäyntiä. Etenkin vientimaat ovat halunneet varmistaa, että heidän tuotteensa hyväksytään tuotteen määräpaikassa. EU on sittemmin ottanut kasvien kaupanormit erääksi markkinajärjestelyn kulmakiveksi.

5.1 Ranska

Ranskassa ovat vain EU:n yhteiset kaupan pitämistä koskevat vaatimukset pakollisia, kansallisia kaupanormeja ei ole. YK:n standardit ovat vapaaehtoisesti noudatettavia. Kauppa toivoisi enemmän viranomaisten laatimia, pakollisia standardeja. Tänä vuonna Ranskan viranomaiset ovat tehneet YK:lle aloitteen tryffelin standardin laatimiseksi. Jos sellainen tehdään, se olisi pakollinen vasta, jos EU antaa vastaavan asetuksen.

5.2 Saksa

Saksassa on laadittu kymmeniä kansallisia kaupanormeja, mutta niiden soveltaminen ei ole pakollista. Mikäli kaupanormeja käytetään ja merkinnöissä viitataan laatuluokkaan, kuuluu tuote myös tarkastuksen piiriin. Sama organisaatio tarkastaa sekä EU-normien että vapaaehtoisten normien noudattamista.

Saksassa on esimerkiksi perunan laatustandardi, joka käytännössä on velvoittava sekä maan sisällä että viennissä. Kun nämä Saksan standardin mukaisesti lajitellut ja pakatut tuotteet myydään Itävallassa, ne hyväksytään siellä, vaikka Itävallalla on oma velvoittava perunastandardinsa, joka poikkeaa saksalaisesta.

¹² Kts. kyseiset kaupanormit: liite 4.

5.3 Itävalta

Itävallassa on kansallinen, pakollinen perunastandardi. Sama organisaatio valvoo sekä EU:n kaupan pitämisen vaatimuksia että perunastandardin noudattamista. Perunastandardin noudattamista vaaditaan vain Itävallassa pakattujen perunoiden osalta, huolimatta siitä, mistä maasta ne ovat peräisin.

Esimerkiksi saksalaiset perunat tarkastetaan saksalaisen normin mukaan ja itävaltalaiset perunat itävaltalaisen normin mukaan. Mikäli saksalaiset perunat pussitetaan Itävallassa, niitä koskee itävaltalainen standardi.

5.4 Ruotsi

Ruotsissa ei ole EU:n kaupan pitämistä koskevien vaatimusten lisäksi muita pakollisia standardeja. Frukt och Grönt Främjandet-järjestö laati takavuosina vapaaehtoisesti noudatettavia kaupanormeja, mutta niitä ei nykyään päivitetä. Puolukalle on laadittu teollisuusmarjalle tarkoitettu standardi. Standardin noudattamista valvoo ala itse.

5.5 Hollanti

Hollannissa on useille tuotteille kansallisia standardeja. Ne ovat tuottajaorganisaatioiden laatimia ja niiden noudattamista valvoo kaupan ja tuottajien yhteisömuutuksessa oleva järjestö. Nämä standardit ovat käytännössä pakollisia Hollannissa tuotetuille tuotteille.

5.6 Sveitsi

Sveitsissä on useimmille tuotteille omia kansallisia standardeja, joita kauppa ja tuottajat laativat yhdessä. Elinkeino toivoo, että viranomaiset vahvistaisivat nämä, mutta maan hallitus on vastustanut esitystä. Syynä vastustukseen on se, että viranomaisten vahvistamat standardit vaatisivat myös viranomaisten toimesta järjestetyn valvonnan.

Vientikaupassa noudatetaan YK:n standardeja ja kotimaan markkinoilla omia standardeja. Vientituotteet laatuarkastetaan.

5.7 Unkari ja Slovakia

Unkarissa tai Slovakiassa ei ole kansallisia laatustandardeja. Vientikaupassa ne noudattavat YK:n normeja.

6. Toimenpide-ehdotukset

Työryhmän toimeksiantona oli selvittää mm. kansallisen sääntelyn tarve, sääntelyn juridinen perusta sekä laatia ehdotukset toimenpidesuosituksiksi kasvisten kaupan pitämiseen liittyen.

Mikäli kaupan pitämistä koskevia kansallisia normeja ja standardeja tarvittaisiin, tuli vielä selvittää olivatko ne linjassa Suomen EU:n jäsenyyden kanssa.

Työryhmän työskentelyn aikana kävi ilmeiseksi, että yhteisön oikeudesta johtuen kansallisia, viranomaisten laatimia, laatuvaatimuksia pidettäisiin kaupan esteinä. Mahdollista tosin on, että Suomen on mahdollista asettaa omalle tuotannolleen ankariakin laatuvaatimuksia, mutta niitä ei voida kilpailuoikeudellisista syistä vaatia muiden maiden hedelmä- ja vihannestuottajilta. Koska työryhmässä ei katsottu olevan halukkuutta tällaiseen menettelyyn, päätettiin että mahdolliset uudet kansalliset kaupan pitämistä koskevat olisivat vapaaehtoisia ja että ne laadittaisiin alan omassa keskuudessa.

6.1 Kasvis-, omena-, ruokasieni- ja ruokaperuna-asetus

Työryhmä esittää, että kauppa- ja teollisuusministeriö asettaisi työryhmän, jonka tehtävänä on kumota aiemmat kasviksia, omenoita, ruokaperunoita tai ruokasieniä koskevat asetukset ja niiden nojalla annetut alemman asteiset säädökset (kuten maatilahallituksen päätökset) joko kokonaan tai siltä osin, kun ne ovat vanhentuneet. Samoin on syytä poistaa ne asiat, joista on säädetty elintarvike- tai terveydensuojelulaissa.

Työryhmä esittää lisäksi, että KTM:n asettama työryhmä pohtisi, onko elintarvikelain lisäksi tarvetta säätää asetuksella tarkemmin em. tuotteista. Asetuksiin liittyen työryhmä esittää seuraavaa:

- Kumotaan omena-asetus, koska omenoilla on EU:n kaupan pitämisen vaatimukset.
- Kasvis-, ruokaperuna- ja ruokasieniasetuksia uudistettaessa tulisi pohtia myös sitä vaihtoehtoa, että kasviksia, ruokasieniä ja ruokaperunoita koskeva säätely yhdistettäisiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhteen asetukseen. Vaikka ruokaperuna ei ole kuulunut tämän työryhmän tehtävänkuvaan, asetuksia uudistettaessa kannattaa selvittää myös nykyisen ruokaperuna-asetuksen ajanmukaisuus ja mahdollisuus yhdistää ruokaperunasääntely muiden kasvisten kanssa yhdeksi kokonaisuudeksi.
- Uudistettua asetusta laadittaessa on huomioitava, että kasvikset ovat monin tavoin muista elintarvikkeista poikkeava tuoteryhmä, joiden aistinvaraisia ominaisuuksia kuvaavat termit voivat olla muista elintarvikkeista poikkeavia.

Työryhmä esittää kirjattavaksi mahdollisesti uudistettavaan kasvisasetukseen:

- Asetusten uudistamistyössä tulee kiinnittää huomio siihen, että sana 'kasvis' tulee määritellä tarpeellisella tarkkuudella. Lisäksi tulee määritellä, tuleeko asetus sovellettavaksi halkaistuihin, pilkottuihin tai silputtuihin kasviksiin.
- Kasvisasetuksessa tulee ilmetä tuotteen haltijan vastuu vaatimustenmukaisuudesta, kuten on mainittu myös EU:n lainsäädännössä (Neuvoston asetus (EY)N:o 2200/96 hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä). Lisäksi on syytä pohtia, aiheutuuko samoissa yhteyksissä käytetyistä termeistä sekaannuksen vaaraa. Esimerkiksi neuvoston asetuksessa käytetään termiä 'haltija' ja elintarvikelaissa (361/1995) termiä 'elinkeinonharjoittaja'.
- Tuotteet on pakattava ja merkittävä siten, että tarvittaessa on mahdollista jäljittää niiden tuottaja tai pakkaamo.
- Ruokasieniä koskevassa asetuksen osassa on tärkeää korostaa, että sienten tulee olla kokonaisia ja tunnistettavia. Lisäksi työryhmä esittää, että uuden kasvisasetuksen liitteeksi tehdään uudistettu luettelo kauppasieniksi hyväksytyistä ruokasienistä. Koska Suomen metsissä kasvaa sieniä, joista osa on kuolettavan myrkyllisiä, on kuluttajan turvallisuuden takaamiseksi tarpeellista ylläpitää kauppasieniluetteloa. Kauppasieniluettelo koskee tuoreena myytäviä sieniä.
- Ruokasieniasetuksessa puhutaan 'madoista' ja kauppasieniluettelossa 'toukista', joiden osalta termistöä tulisi yhdenmukaistaa.
- Asetusta laadittaessa on syytä miettiä, tarvitaanko luonnosta kerätyille tuotteille erityinen tuotantotapamääritelmä (vrt. luonnonmukainen tuotanto). Asetukseen voitaisiin esimerkiksi ottaa säännökset, joissa ilmaistaisiin, kuinka läheltä moottoritietä, tehdasta tms. luonnontuotteita saa kerätä myyntiin.

Lisäksi työryhmä esittää asetusta uudistettaessa mietittäväksi, miten asetuksen noudattamisen valvonta järjestetään ja miten se yhteensovitetään EU:n määräämään tarkastusjärjestelmän kanssa.

6.2 Kasvisten kaupan pitämisen vaatimukset

Työryhmä sai asettamiskirjeessä tehtäväkseen laatia uudet tai uudistetut kaupan pitämisen vaatimukset niille tuotteille, joilla ei ole EU:n säätämiä kaupan pitämisen vaatimuksia. Työn edetessä työryhmä totesi, että kansallisilla viranomaisilla ei ole toimivaltuuksia antaa normistoa, joka johtaisi EU:n markkinajärjestelyn mukaista sääntelyä ankarampaan sääntelyyn tai joka diskriminoisi muista jäsenvaltioista peräisin olevia marjoja, vihanneksia tai luonnontuotteita. Suomessa olisi

mahdollisuus laatia laatuvaatimukset omalle tuotannolleen, mutta työryhmän kanta on se, että tulee välttää sellaista tilannetta että aiheutamme kilpailuhaitan omille tuotteillemme. Tehtävänsä mukaisesti työryhmä kuitenkin laati edustamiensa tahojen kanssa yhteistyössä kaupan pitämisen vaatimukset 16 tuotteelle ja käännähti suomeksi 13 UN/ECE-standardia.

- Kasviskaupassa toimivat tahot voivat halutessaan käyttää liitteinä olevia UN/ECE-standardien suomennoksia tai työryhmän ja alan laatimia kansallisia kaupan pitämisen vaatimuksia kaupanteon apuvälineenä. Liitteinä olevat kaupanormit ovat vapaaehtoisia ja suositusluonteisia. Ongelmatilanteessa osapuolet sopivat asiasta keskenään tai vievät mahdollisen riita-asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Koska alan keskenään sopimien, vapaaehtoisten kaupan pitämisen vaatimusten noudattamisessa ei ole kyse viranomaisnormeista tai niiden noudattamisesta, ei viranomaisilla ole toimivaltuuksia puuttua näihin riitaisuuksiin.
- Niiden tuotteiden, joilla tehdään kansainvälistä kauppaa, kansalliset, vapaaehtoiset kaupan pitämisen vaatimukset pyritään saamaan UN/ECE-standardeiksi. Koska uuden UN/ECE-standardin luominen on hyvin pitkäaikainen prosessi, voi ala käyttää samaisia kaupan pitämisen vaatimuksia suositusluontoisena kaupankäynnin apuvälineenä jo ennen sen varsinaista hyväksyntää UN/ECE:ssä. Maa- ja metsätalousministeriö esittää UN/ECE:lle uuden standardin laatimista saatuaan siitä alalta aloitteen. Aloitteen liitteenä tulee olla selvitys tuotteen määristä ja arvosta kansainvälisessä kaupassa sekä mielellään luonnos kaupan pitämisen vaatimuksiksi.
- Maa- ja metsätalousministeriö kääntää uudet UN/ECE -standardit ruotsiksi ja suomeksi välittömästi niiden valmistuttua.

6.3 Muut ehdotukset

Työn edetessä työryhmä keskusteli useista kasvien kaupan pitämiseen vaikuttavista tekijöistä, joista sen mielestä olisi syytä antaa sitovia määräyksiä tai suositusluonteisia ohjeita. Ensin tulisi selvittää myös näitä asioita koskeva jo olemassa oleva lainsäädäntö ja sen mahdollinen uudistustarve. Näiden määräysten tulisi koskea tasapuolisesti kaikkia kaupan pidettäviä kasviksia:

- Katkeamaton kylmäkuljetusketju on tuotteen laadun säilymisen perusedellytys. Kylmäsäilytystä vaativat kasvikset suositellaan pidettäväksi koko kuljetusketjun ajan alle +8 °C:ssa.
- Pakkauspäivämäärien merkitsemisen tarkoituksena on tiedottaa tuotteen säilyvyydestä sekä vaikuttaa tavarankierronopeutta edistävästi. Tämän vuoksi työryhmä suosittelee, että tukkupakkauksiin olisi merkittävä erätunniste, joka sisältää tiedot

pakkauspäivämäärästä niin, että se on yhteensoveltuva EU:n pakkausedirektiivin kanssa.¹³

- Kasvisten (esim. idut ja ruokasienet) kauppakunnostusta ja käsittelyä harjoittavien henkilöiden riittävä elintarvikehygieeninen osaaminen tulee turvata.

Syötäväksi luonnosta kerättyjen tuotteiden (luonnonmarjat ja -sienet sekä yrtit) laadunvalvontaan on resurssien vähäisyydestä johtuen voitu panostaa julkisia varoja melko vähän. Kaupankäynnissä on tuoreena myytävissä luonnontuotteissa esiintynyt ongelmia mm. alkuperämerkintöjen sekä ulkoisen ja sisäisen laadun osalta.

- Työryhmä esittää, että Elintarvikeviraston tuotevalvonnan yksikkö ottaa lähivuosina tulostavoitteisiinsa luonnontuotteiden laadunvalvonnan. Laadunvalvontakampanjassa päähuomio tulisi kohdistaa tuoreena myytävien luonnonmarjojen, sienien ja yrttien alkuperän varmentamiseen sekä niiden ulkoiseen ja hygieeniseen laatuun.

Kasvisten ostotoimintaa ja kauppakunnostusta elintarvikehuoneistossa (esim. elintarvikekaupan sienien osto ja lajittelu) tai ulkotiloissa (esim. torikaupan sienien osto ja lajittelu) harjoittavien elinkeinonharjoittajien elintarvikehygieenisen osaamisen velvoitteissa on esiintynyt epäselvyyksiä.

- Työryhmä esittää, että Elintarvikevirasto selvittää, olisiko tarpeen täsmentää hygieniamääräyksiä ja niiden tulkintatapoja elinkeinonharjoittajan tehdessä samankaltaista kasvisten kauppakunnostustyötä elintarvikehuoneistossa tai ulkotiloissa.

¹³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/13/EY myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä.

MMM:n vuonna 2003 julkaisemat työryhmämuistiot
(ISSN: 0781-6723)

- 2003:1 Kasvilajikeasioita käsittelevä työryhmä, ISBN 952-453-094-5
- 2003:2 Elintarvikkeiden innovaatio työryhmän muistio, ISBN 952-453-095-3
- 2003:3 Maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan muistio:
Maatalous- ja elintarviketutkimus vuosina 2002-2006, ISBN 952-453-096-1
- 2003:4 Maatalouden rahoitustyöryhmän 2002 muistio, ISBN 952-453-102-X
- 2003:5 Elintarviketalouden laatutietojärjestelmän (ELATI) hankeselvitys,
ISBN 952-453-103-8
- 2003:6 Suurtulvatyöryhmän loppuraportti, ISBN 952-453-104-6
- 2003:6b Slutrapport av storöversvämningarbetsgruppen, ISBN 952-453-137-2
- 2003:7 Maatalouden ympäristötuen seurantaryhmän väliraportti, ISBN 952-453-111-9
- 2003:8 Öljykasvistrategia, ISBN 952-453-119-4
- 2003:9 Mikrobilääkkeiden käyttösuositukset eläinten tärkeimpiin tulehdus- ja tartuntatauteihin, ISBN 952-453-120-8
- 2003:10 Ehdotus ympäristöterveydenhuollon laboratorioihin kohdistuvista viranomaisvaatimuksista, ISBN 952-453-121-6
- 2003:11 Metsätuhotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-122-4
- 2003:12 Kalataloudellisten istutus- ja maksuveloitteiden toimeenpanoa ohjeistavan työryhmän raportti, ISBN 952-453-123-2
- 2003:13 Ehdotus periaatepäätökseksi elintarvikevalvonnan kehittämisestä,
ISBN 952- 453-124-0
- 2003:14 Kananmunien tuotantostrategia, ISBN 952-453-125-9
- 2003:15 Selvitys Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden etujen yhteensovittamisesta,
ISBN 952-453-127-5
- 2003:16 Elintarvikkeiden laatutietojärjestelmän ELATI Hankehallinnoinnin ohje
Helsinki 2003, ISBN 952-453-130-5
- 2003:17 Sokeristrategian väliraportti, ISBN 952-453-131-3
- 2003:18 MMM:n geenitekniikkastrategia ja toimenpideohjelma vuosille 2003-2007,
ISBN 952-453-132-1

- 2003:19 Kalaterveys 2008 – kalatautien torjuntastrategiat,
ISBN 952-453-134-8
- 2003:19b Fiskhälsa 2008 – strategier för bekämpning av fisksjukdomar,
ISBN 952-453-142-9
- 2003:20 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan maksupolitiikkatyöryhmän
muistio, ISBN 952-453-148-8
- 2003:21 Tarttuvien eläintautien vastustaminen Suomessa,
ISBN 952-453-149-6

ISBN 952-453-150-X
ISSN 0781-6723